
Villedende om e-sigaretter

DEBATT

KARL ERIK LUND

kelu@fhi.no

Karl Erik Lund er seniorforsker ved Avdeling for rusmidler og tobakk ved Folkehelseinstituttet.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

TORD FINNE VEDØY

Tord Finne Vedøy er seniorforsker ved Avdeling for rusmidler og tobakk ved Folkehelseinstituttet.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Arbeidet mot bruk av e-sigaretter bør unngå overdrivelser om helserisiko og tilbakeholdelse av informasjon om effekter for røykeslutt.

I kronikken «Derfor er e-sigaretter helseskadelige» argumenterer Lunde, Tollåli og Gallefoss mot myndighetenes planer om å erstatte salgforbudet mot nikotinholdige e-sigaretter med regulert salg fra norske utsalgssteder [\(1\)](#). Under mellomtittelen «Villedende rapport» rettes det anklager mot et notat fra Folkehelseinstituttet til Nasjonalt kompetansemiljø for helsestasjons- og skolehelsetjenesten som undertegnede var ansvarlige for [\(2\)](#). Vi vil kommentere de forhold som forfatterne mener gjør notatet «villedende».

Vaping som inngangsport til røyking

Vårt notat beskrev i detalj økningen i vaping blant unge, men opplyste samtidig om at veksten var begrenset til uregelmessig bruk som i hovedsak var eksperimentell og forbigående. Kronikkforfatterne mener det er en «farlig tolkning», med begrunnelse i at vaping er en inngangsport til røyking [\(1\)](#). De

har rett i at det er en statistisk assosiasjon mellom vaping og påfølgende røyking, på samme måte som vi finner sammenhenger mellom en lang rekke atferder, som skoleskulking, nasking, tidlig sexdebut, tidlig alkoholdebut, motorisert ferdsel uten førerkort og røyking. Det er lite som tyder på at sammenhengene er kausale, men at de isteden skyldes felles underliggende trekk ved individet som disponerer for flere typer risikoatferd (3–6). Vi har også tidligere redegjort for problematiske sider ved *gateway*-hypotesen (7). I de fleste sammenliknbare land med økning i vaping blant ungdom har det skjedd en parallell nedgang i røyking (8–11). Studier tyder på at sigaretter og *vapes* er økonomiske substitutter (12–14) slik at utviklingen er mer forenlig med en hypotese om at e-sigaretter avleder risikosøkende ungdom fra sigarettene.

«Det ser ut til at forfatterne med sin bemerkning ønsker å opprettholde en kunstig kontrovers om et for lengst avklart emne»

EVALI-utbruddet

Forfatterne bemerker at vi ikke omtalte det såkalte EVALI-utbruddet i 2019/2020. Dette var et lokalt utbrudd av akutt lungesykdom blant amerikanske ungdommer som hadde det til felles at de hadde brukt fordampere/e-sigaretter (15). Utbruddet inntraff uventet, ettersom e-sigarettene hadde vært på verdensmarkedet i mer enn ti år uten at slike symptomer hadde blitt registrert blant ca. 80 millioner brukere. Med henvisning til utbruddet ble lovgivningen om e-sigaretter skjerpet i flere land (16). Det viste seg imidlertid at lungeskadene skyldtes inhalasjon av et fortykningsmiddel (vitamin E-acetat) tilsatt i cannabisvæske (17), solgt på et illegalt marked. Til tross for at både Folkehelseinstituttet og amerikanske helsemyndigheter siden har opplyst om den egentlige årsaken til utbruddet, ser det ut til at forfatterne med sin bemerkning ønsker å opprettholde en kunstig kontrovers om et for lengst avklart emne (18–23).

«Å holde tilbake informasjon om skadeforskjeller av taktiske årsaker, også 'i den gode saks tjeneste' for å avskrekke ungdom mot nikotinbruk, er etter vårt syn uetisk og vil forringe vår troverdighet som avsender av helseinformasjon»

Informasjon om skadeforskjeller

Vårt notat refererer til systematiske kunnskapsoppsummeringer om skadeforskjeller mellom e-sigaretter og sigaretter, men forfatterne mener det er egnet til å «så tvil om skadepotensialet» (1, 2). Vi er uenige. Å holde tilbake

informasjon om skadeforskjeller av taktiske årsaker, også «i den gode saks tjeneste» for å avskrekke ungdom mot nikotinbruk, er etter vårt syn uetisk og vil forringe vår troverdighet som avsender av helseinformasjon.

Dobbeltbruk

Forfatterne mener videre at vårt notat overser risikoen ved kombinasjonsbruk av e-sigaretter og tradisjonelle sigaretter. Vi er enige i at tilleggssbruk av e-sigaretter *kan* utgjøre en forsterket helserisiko for røykere dersom det resulterer i økt totaleksponering for skadelige stoffer eller forlenget røykekarriere. Dobbeltbruk er imidlertid et sammensatt fenomen, og helsekonsekvensene avgjøres av hvor lenge dobbeltbruken pågår og hvordan tilleggssbruk av e-sigaretter påvirker bruksintensitet av sigaretter – det farligste produktet. Dobbeltbruk kan også resultere i brukskombinasjoner som reduserer totaleksponeringen for skadelige stoffer for røykere (24).

E-sigaretter har i mange land blitt den mest brukte metoden ved vellykket røykeslutt (25). Til tross for forbudet i Norge, er e-sigaretter den nest mest brukte metoden – etter snus (26). Vår forskning viser dessuten at det finnes et betydelig reservoar av potensielle brukere blant de i hovedsak eldre røykerne, som ofte har tilleggssbelastninger (27). Ut over at e-sigaretter appellerer til røykere, er behandlingseffekten relativt god. Basert på 90 studier (med til sammen 29 044 deltagere), herunder 49 randomiserte, kontrollerte studier, konkluderte Cochrane i januar 2025: «Det er overbevisende evidens for at e-sigaretter med nikotin øker slutteraten for røyking sammenlignet med nikotinlegemidler» (vår oversettelse) (28).

Personlig støtter vi en streng lovgivning for e-sigaretter, men mener landet er best tjent med kontrollert salg av forhåndsgodkjente produkter begrenset til lisensierte spesialforhandlere (*vape-shops*) med god alderskontroll og en betjening som kan gi likemannshjelp til røykesluttere. Forbudslinjen kan ha uintenderte konsekvenser som smugling av produkter med redusert forbrukersikkerhet, tapt markedskontroll og tapt skatteinntekt (29).

REFERENCES

1. Lunde AG, Tollåli T, Gallefoss F. Derfor er e-sigaretter helseskadelige. Tidsskr Nor Legeforen 2025; 145. doi: 10.4045/tidsskr.25.0262. [PubMed] [CrossRef]
2. Vedøy TF, Lund KE. red. E-sigaretter: Produktegenskaper, lovgivning, bruksmønstre, avhengighet og helsekonsekvenser. En litteraturgjennomgang med søkelys på ungdom. Utarbeidet for Nasjonalt kompetansemiljø for helsestasjons- og skolehelsetjenesten (NASKO). <https://www.fhi.no/contentassets/3cc0e38fac6049e9a869c3787005b5d8/fh-i-notat-2024---e-sigaretter---produkttegenskaper-lovgivning-bruksamonstre-avhengighet-og-helsekonsekvenser.pdf> Lest 24.6.2025.

3. Shahab L, Brown J, Boelen L et al. Unpacking the Gateway Hypothesis of E-Cigarette Use: The Need for Triangulation of Individual- and Population-Level Data. *Nicotine Tob Res* 2022; 24: 1315–8. [PubMed][CrossRef]
4. Chan GCK, Stjepanović D, Lim C et al. Gateway or common liability? A systematic review and meta-analysis of studies of adolescent e-cigarette use and future smoking initiation. *Addiction* 2021; 116: 743–56. [PubMed][CrossRef]
5. Begh R, Conde M, Fanshawe TR et al. Electronic cigarettes and subsequent cigarette smoking in young people: A systematic review. *Addiction* 2025; 120: 1090–111. [PubMed][CrossRef]
6. Hartmann-Boyce J, Conde M, Zhitnik E et al. Transitions between smoking and vaping: Evidence (or lack thereof) on potential differences by gender and sex. *Prev Med* 2024; 188. doi: 10.1016/j.ypmed.2024.107974. [PubMed][CrossRef]
7. Vedøy TF. Fra snus til rus – fordom eller fakta? *Tidsskr Nor Legeforen* 2016; 136: 544–6. [PubMed][CrossRef]
8. Tattan-Birch H, Brown J, Shahab L et al. Trends in vaping and smoking following the rise of disposable e-cigarettes: a repeat cross-sectional study in England between 2016 and 2023. *Lancet Reg Health Eur* 2024; 42. doi: 10.1016/j.lanepe.2024.100924. [PubMed][CrossRef]
9. Mendelsohn CP, Beaglehole R, Borland R et al. Do the differing vaping and smoking trends in Australia and New Zealand reflect different regulatory policies? *Addiction* 2025; 120: 1379–89. [PubMed][CrossRef]
10. Pierce JP, Luo M, McMenamin SB et al. Declines in cigarette smoking among US adolescents and young adults: indications of independence from e-cigarette vaping surge. *Tob Control* 2025; 34: 286–93. [PubMed][CrossRef]
11. Reid JL, Hammond D, Burkhalter R et al. Tobacco Use in Canada: Patterns and Trends, 2022 Edition. Waterloo, ON: University of Waterloo, 2022. https://uwaterloo.ca/tobacco-use-canada/sites/default/files/uploads/files/tobacco_use_in_canada_2022_4.pdf Lest 24.6.2025.
12. Friedman AS, Pesko MF, Whitacre TR. Flavored E-Cigarette Sales Restrictions and Young Adult Tobacco Use. *JAMA Health Forum* 2024; 5. doi: 10.1001/jamahealthforum.2024.4594. [PubMed][CrossRef]
13. Cotti C, Courtemanche C, Maclean JC et al. The effects of e-cigarette taxes on e-cigarette prices and tobacco product sales: Evidence from retail panel data. *J Health Econ* 2022; 86. doi: 10.1016/j.jhealeco.2022.102676. [PubMed][CrossRef]
14. Abouk R, Courtemanche C, Dave D et al. Intended and unintended effects of e-cigarette taxes on youth tobacco use. *J Health Econ* 2023; 87. doi: 10.1016/j.jhealeco.2022.102720. [PubMed][CrossRef]

15. Kalininskiy A, Bach CT, Nacca NE et al. E-cigarette, or vaping, product use associated lung injury (EVALI): case series and diagnostic approach. *Lancet Respir Med* 2019; 7: 1017–26. [PubMed][CrossRef]
16. Hall W, Gartner C, Bonevski B. Lessons from the public health responses to the US outbreak of vaping-related lung injury. *Addiction* 2021; 116: 985–93. [PubMed][CrossRef]
17. Lung Injury Response Laboratory Working Group. Vitamin E Acetate in Bronchoalveolar-Lavage Fluid Associated with EVALI. *N Engl J Med* 2020; 382: 697–705. [PubMed][CrossRef]
18. Vedøy TF, Sæbø G, Lund M et al. Oppsummering av og redegjørelse for det pågående sykdomsutbruddet i USA knyttet til bruk av elektroniske sigaretter. Oslo: Folkehelseinstituttet, 2019.
[https://www.fhi.no/publ/2019/oppsummering-av-og-redegjorelse-for-det-pagaende-sykdomsutbruddet-i-usa-knytt/](https://www.fhi.no/publ/2019/oppsummering-av-og-redegjorelse-for-det-pagaende-sykdomsutbruddet-i-usa-knytt) Lest 24.6.2025.
19. Lung Injury Response Epidemiology/Surveillance Task Force. Update: Characteristics of a Nationwide Outbreak of E-cigarette, or Vaping, Product Use-Associated Lung Injury - United States, August 2019-January 2020. *MMWR Morb Mortal Wkly Rep* 2020; 69: 90–4. [PubMed][CrossRef]
20. National Center for Biotechnology Information. PubChem Compound Summary for CID 86472, Alpha-Tocopherol Acetate 2025.
<https://pubchem.ncbi.nlm.nih.gov/compound/Alpha-Tocopherol-Acetate> Lest 23.6.2025.
21. Schwotzer D, Gigliotti A, Irshad H et al. Phytol, not propylene glycol, causes severe pulmonary injury after inhalation dosing in Sprague-Dawley rats. *Inhal Toxicol* 2021; 33: 33–40. [PubMed][CrossRef]
22. The Centers for Disease Control and Prevention (CDC). CDC Telebriefing: Update on Lung Injury Associated with E-cigarette Use, or Vaping.
https://archive.cdc.gov/www_cdc_gov/media/releases/2019/a1220-telebriefing-lung-injury-update.html Lest 23.6.2025.
23. Lund KE. Vaping: Skal vi 'feire' forbudslinja? Norsk Forening for Lungemedisin, Høstmøte, 8.11.2024, Bodø.
<https://app.cristin.no/results/show.jsf?id=2318496> Lest 24.6.2025.
24. Jackson SE. "Dual Use" of e-cigarettes alongside cigarettes encompasses varied behavior patterns and motives that have different implications for health and smoking cessation. *Nicotine Tob Res* 2025 doi: 10.1093/ntr/ntaf124. [PubMed][CrossRef]
25. Jackson SE, Brown J, Buss V et al. Prevalence of Popular Smoking Cessation Aids in England and Associations With Quit Success. *JAMA Netw Open* 2025; 8. doi: 10.1001/jamanetworkopen.2024.54962. [PubMed][CrossRef]

26. Lund M, Vedøy TF, Lund I. Tobakk i Norge. Røykeslutt. Oslo: Folkehelseinstituttet, 2023.
[https://www.fhi.no/le/royking/tobakkinorge/bruk-av-tobakk/roykeslutt/?term=Lest 24.6.2025](https://www.fhi.no/le/royking/tobakkinorge/bruk-av-tobakk/roykeslutt/?term=Lest+24.6.2025).
27. Vedøy TF, Lund KE. How do Smokers in a Snus-Prevalent Society Consider E-cigarettes, Snus, and Nicotine Replacement Therapy Products as Relevant Replacements for Cigarettes in the Event They Should Stop Smoking? *Nicotine Tob Res* 2023; 25: 1753–61. [PubMed][CrossRef]
28. Lindson N, Butler AR, McRobbie H et al. Electronic cigarettes for smoking cessation. *Cochrane Database Syst Rev* 2024; 1. doi: 10.1002/14651858.CD010216.pub8. [PubMed][CrossRef]
29. Sørheim CAB, Stolze K. Eksplosjon i vape-beslag. NRK 23.6.2025.
https://www.nrk.no/stor-oslo/eksplosjon-i-beslag-av-vape-og-e-sigaretter_-_appellerer-til-barn-og-unge-1.17464609 Lest 23.6.2025.
-

Publisert: 26. juni 2025. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.25.0409
Mottatt 20.6.2025, første revisjon innsendt 24.6.2025, godkjent 24.6.2025.
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 4. juni 2026.